

पानिपतचे तिसरे युद्ध

[३४ जानू. [१८५६]

PAGE NO.: ६१
DATE: ०८/१०/२०२०

पुस्तकालय :-

३४ जानू. [१८५६] मध्ये क्षालेल्या पानिपतवरीले भोदनात मराठे व अख्डाळी (अफगाण) योच्चातील युद्ध ही घटना हिंदूरथावर्या इतिहासात अतिशय अहंत्वाची झोहे ने युद्ध का घडले थोळी किंवा याची कारणे काची याचा विचार केला तर साता एका गोष काढीमुळे नाही? या युद्धाची पाश्वभूमि ही झोकेवरीचाललेल्या संघावती वहावर्यास मिळतात. व शेवटी दगडाडगाचा कुडेकाता नावकातीचा करी घडते. या युद्धाता कारणी मृत सातोकी रावळ्या सत्ताव याची राजकारण पाहेचे गरजे आहे.

● मारतातील सत्ता व याचे राजकारण :-

पानिपतच्या युद्धाची पाश्वभूमि पहावर्याची शेवट तर यावेळी भारतात असणाऱ्या सत्ताव याचे राजकारण योच्या परस्परातील सेवधामूळेच पानिपतचे हे युद्ध क्षाले हे युद्ध घडव्यास मागील दोन दोन दशकातील राजकारणाच कारणीमुळे क्षाले सीवेळ्या सत्ताव याचे द्योरण पुढील उमीदी होती

१. अहमदशा अख्डाळी व याचे धोरण,

२. मराठे व याचे उत्तरिकडीचे शोरण,

३. मोगल क बादशाहाचा दुवळेपणा,

४. मारतातील रोहिले पठाऊ,

② अहमदशाह अख्डाळी :-

महमदशाह अख्डाळी हा नादिरशाहाचा सेनापती होता.

जून १८५४ मध्ये नादिरशाहाचा दृढांग क्षाला, व अहमदशाले अख्डाळीने नादिरशाहाची गाडी बद्धकावूनी ना उणागाणीरथावाचा स्वामी झाला, अफगानीस्थानाचा विपार क्लियास ना ब्रदेश, ओराउ भासा आहे. खाम्हूने तेथील आणि रित्ती बळकट करावयाची क्षाल्यास सुपीक झार व असा पुदेश थाला तवा होता. भारतातील विजाव हा अतीशय सुपीक असा पुदेश होता.

सामूळेच अख्डाळीला व विजावाचे सुपीक पुदेश तवा होता. साता भारताचा वायिवर असावयाचे नाहीले. तो मोगलीची कम्मुकुवत परिस्थिती व अख्डाळीची वातावरण ही अख्डाळीचे पाहताच काख्डाळीची भारतावर १८५४ मध्ये पहिली रवारी क्लियी * पहिली रवारी :- १८५४

काख्डाळीची भारतावर पहिली रवारीतीर विजाव व नाहिर ते पांत नाहिया। १८५२ योराले. १० नादिरशाहाचा गुलबगा आहे १८५१।

अलमके योने आख्दालीना सिरहिंदे ताका ३१५वृन्द घरानाव केला। ३१६२ ग्रामीण।
याजी पराभव केला पायी फुसांचिंदे लिंगेचे केला नाही।

* दुसरी स्वारी :- ४०४८८.

आख्दालीने ४०४८८ मध्ये ३११११वा दुसरी स्वारी केली।

थोवेळी मंडिल खादशाहा भारती पातळा होता, व त्याचा भूलिगा ३१८८दशा।
हा खादशाहा होता।

* तिसरी स्वारी :- ४०४९२.

आख्दालीने नजीवकरावारांज्ञाग्रहाने ४०४९२ मध्ये
तिसरी स्वारी भारतावर केली। थोवेळी मराठ्यांची घेऊपूर्वीचे खादशाहाने
पंजाब व सिंधु ले पुढे आख्दालीन दिले

② भराठे व थायी उत्तरेकडील राजकारण :-

शिवाजी, संभाडी, खडाराम, तराबाई थायी, काळ्यातील
मराठ्यांचे राजकारण दक्षिणपुरतेचे होते. ओरंगजीबच्या घृत्युनीतर मोगाळी
सत्ता कमळुवते क्षाली. साचा खायदा येत भराठे न पेशाज्याने उत्तरेकडील
राजकारण खेळू भागले. हिंपदशाहीचे स्वाक्षर स्वाक्षर करून्यासाठी साना
उत्तरेतील निजाम, जाट, मोगाल, राजपूत, रोहिणी लंगश, अशा मनेक सत्तासाठी
सीधर्ष करावा लागला. वहिन्या तीन पेशाज्यांनी तो उत्तरेत राजकारण
केले. साची परिणीती महाराजे पाणिपतचे युद्ध होय,

भराठ्यांनी ४०४३ च्या दरम्यान गाळवा, लुंदलोट्टी निवृत्ता

थमूना नदीपर्यंत मराठ्यांचे करीद्व वसवते व तिथीले राजपूत राजांच्या क्षेत्र
येंद्र्या करून केल्या. दुठे ४०४८ मध्ये शाहूच्या घृत्युनीतर नानासोळे
वेशल्यासि उत्तरेत जाता झाले नाही. यामुळे शोडी मराठ्यांना माधार
छावी भागेली. नानासोहेलाने उत्तरेकडील सर्व सुरु कापला नंहान मात्र
राधोवा उर्फे रुक्नराथराव थायाकडे दिली व थायी. साच्या गदतीस मल्हाकुराव
होळकर व शिंदे थांडा दिले. हिंगेला दिलीत मुरुदेगिरीसाठी नेमले.

संताडी गोविंदपां, लुंदेल यास लुंदलोट्टे व दुम्भाव या पुढेशाचा पुशासजाल
अधिकारी भांडुराजी भांडुराजी माठीकेरवर यास दिलाली नेमले आशापुकारे
चूकीच्या नोमधूका केल्या. कारण २८ुनाथराव ऐवडी मीठी जबाबदारी
पेणाऱ्याने सामर्थ नक्हला. शिवाय यापूर्वीच्या देना ज्ञेहीमात तो इपश्याणी
ठरला होता. सामुळे मराठ्यांचे उत्तरेतील वर्याद्व ठेव०४११ तो उपर्याणी

३२ च). थारिंगाय इतर व्यवसील्यावर घटकलेला जबाबदार्या देखील साच्या कुवतीपेहा गासत होसा. भ्रशा परिस्थीतीत जेव्हा अख्दालीच्या आसी स्वाज्या मोगलावर होडु लागला. तेहा मराठ्यांनी बादशाहावे संरक्षण करण्याचा कराई केला. सामुद्रे बादशाहाची (मोगलांचे) संरक्षण करण्याची जबाबदारी जो मराठे अशा वेळे शकले नसले ती अंगावर घेतली.

३. मोगल बादशाह व साची कुमकुवत सता ०-

दिल्लीच्या गाविवर १७४५ ले १७४८ या

काळात महमदशाह रंगिला व १७४५ ले १७४८ या काळात अहमदशाह हे शसंत दुःखन उशारनक होवून गेले. गुंच्या डुखेपठाया फायदा दरबारातील सरदारांनी घेतला. शाचाष्टगाळे मराठ्यांनी ती थाचा फायदा घेतला. रुपुत, जाट योंनी आपल्यापल्या प्रदेशात स्वाहंक्रय मिळवले तोते दक्षिणीत मराठ्यांनी व निझागांने वर्चर्क्य निभाग केले होते. मराठ्यांनी तर वंगाल, बिहार, ओरिसा या भागावर देखील चौथाई बस्तकी होती. फैजाव व इतर भाग जो मोगलांच्या होता सावर सावर अस्थाप्ती स्वाज्या करत होत्यार ह्या दूसरे परिणितीमुळे बादशाही खिळाऱ्याली साती होती. योआ संधीच्या फायदा घेऊन मराठे दुखन होत वालने होते. बादशाहांने मराठ्यांच्याकडे तगांडा अवला होता, कि जो येदेश अस्यांनी जीकेला आहे तो आपलासे मराठ्यांनी परत मिळवून द्याई. यातूनय १७५२ मध्ये मोगल-मराठे लक्ष्यावर इताला.

४. भारतातील रोहिले (पठाण) ०-

रोहिले हे भारतातील पठाण निझीखरवान हा

रोहिल्याचा व्याप्त व्युत्थ होता. मोगल सला दुष्करी होडु नागाती तरों दिल्लीवर पठाणाचे वर्चर्क्य बसवावे असे शीना वाढु लागलो. धरा दिल्लीच्या दरबारात मराठ्यांचे वडान वाढले. होते यातच बादशाहांनी शीर्यापेण्याई सकरजंग यास कडीर हितून ठेंमले. द्यामुळे सुन्नी दैर्घ्यातासासास, हे आवडले नाही. मोगल मराठे व सफरजंग यांचा परस्पर निकाल लागावा यासाठी नातीष छ्यांगाने अस्थावरीत मारतावर स्वारी करण्यास घासिंगा दिले.

असापकारे ह्या चार सत्ता था करण्याने उत्तरेच्चुकी राजकारणात होसा. ही आशी पाणीछिसी आनंदाणाचे पुढील गील्या द्यात शेळ्या व शेवटी पाणिपात हे युद्ध झाले.

* मरोठे - मोगल करार (१५४२) :-

१५४८ व १५४९ मध्ये अवृद्धानीचे भारतावर आक्रमण केले होते परं साला १५४९से थांश मिळाले नाही. थांशचे इतिहासातील दृष्टिकोनातून याला पुढीला स्थानीय निर्भागाची दिलो कारण वजरीर सफराची व मराठ्यांच्या साला काढी काढावयाचा तोता, तर अवृद्धातीला घटेश मिळेलाच्या दोन्या साला काढी काढावयाचा तोता. १५४२ मध्ये अस्थातीले स्थानीय कराराना वेजाब व मुलंतान होता. १५४२ मध्ये अस्थातीले स्थानीय कराराना वेजाब व मुलंतान होता. अस्थातीले स्थानीय कराराना वेजाब व मुलंतान होता. व भवितव्य शोधात अतो तेहा बादशाहाने वजरीर सफरातीला मराठ्या - बरोबर करार करेण्या शाळी मदत घेऊन तेहा सोडीतीले चापुमार्हो बादशहारा वसीने वजरीर व मराठ्यांच्या वसीने हेतुकर व शिंदे थोंडी पुढीला पुजारी करार घेता.

१. मराठ्यांची पठाठ, रजपूत, आस्थाती वोऱ्यापासून बादशाहीचे सोरक्षण करावे.

२. यासाठी मराठ्यांना खु० नाश उपयोगिता.

३. वेजाब, रिंध व कुआब घेदेशातील वोऱ्याई मराठ्यांना मिळावी.

४. अळमीर व आग्रा पुताची सुभेदारी पेशांच्यांना मिळावी.

५. पेशांच्यांच्या वसीने साचा पुसिनिया मोगल दरबारात मनस्तखदाशषुमारी वरीले प्राप्ती १२ एप्रिल १५४२ रोजी करार झाला. चा

करारामुळे मरोठे व अस्थाती वोऱ्यात वौं निमित्त इताने कृञ्जमे, आग्रा थोंडी सुभेदारी मराठ्यांना नियाला झूले रजपूत व जार मराठ्यांचे शाशू झाले.

* दिल्लीतील घडांगोडी - सफरजीवाची निष्पत्ती :-

किंविने मराठ्यांच्या बरोबर करार केला. परं बादशाहाने मरोठे दिल्लीत वोऱ्यापूर्वीच्या करितात्या हेतुस छावरनन्द अस्थातीले पेजाब व मुलंतान देखून टांगिले. मरोठे दिल्लीत आल्याभीतर करारापूमारी पु० नाश दृ. मिळावे असा वसीने साठ कीरिकडे थोंडी लकडा लावला. दरम्याने [वरांयांना] निश्चिनी व्याख्यात्यासाठी गाडीउद्दीनास छोलवल्याचे पाठवले, थांवेळी गाडीउद्दीनांना नवराती १५४२न ३० नाश ले बादशाहा किले. तर पैरने बादशाहाने मराठ्यांना देखून मराठ्याची ठेठक निरविठ्याचा द्यावल केला, व मरोठे बळापांगाडी उद्दीनास दक्षिणी पाठविले. परं थांवेळी वजरीर व बादशाहा थोंडी संबंध सुधारणे नाही. पुढे तर या लोष्यामा आसवीनसाठी यादवीच्या स्वरूप गांगे मराठ्यांची वरीराची शाशू सेकून बादशाहाची तात होली.

हे निंदिया संताजी मार्गक्रेतार क बाबुडी हिंगाळे हे दृश्यम द्वाचे आळिकाल
घेत लोते शेवटी वडारे व बादशाहा संघर्ष कसली भिट्ठा, मराठ्यांनी ती
गाढाऱ्या अस्थावरोता केली. सामूके शाची नाचकी व्याळी व वडीराचेली
शाश्वत खेळारवयाल तागाळे यांतर सफरजांगा निवृत्त शासा, वडीरपद
मुख्यांची मुलास दिले.

* मराठे व जाट संबंध बिघडले ०

इप्प२ मध्ये मराठ्यांनी मोठालो थावेलार करार केला
करुन बादशाहाचा संरक्षणाची जबाबदारी घेताळी या करारापुमाळे मराठ्यांना
अजमेंद न आग्रा याची सुमेहरी मिळार होती, पण ती सुमेहरी मिळाल्यासाठी
सोना वजापूस व जाट योव्याशी संघर्ष करावा तागणार होता. महाराजे परावे
स्वधीसीधी वरेष्वरथ लगाया करुन योद्यो शाश्वत विठार होते.

अग्रा अडेमर व इतर प्रश्नासाठीक राधोबाब्या
नेतृत्वाखाली मराठ्यांनी मोठीग काळी, राधोषाने जाईच्या घुदेशात
स्वारी करुन शायप्राळे, एक कोटी खंडाची मागाळी केली. जाट ४० लाख
पर्यंत देखास तयार होते, पठा राधोषाने ताणून घरले. सामूके संघर्ष वाढला
यावेळी सालेल्या युद्धात मृहाक्राव होकरोया मुलगा, खांडाव होलकर
मारवा गेला. सामूके तर मराठे-जाट संबंध असंत बिघडले. पण नोंतर
जधाप्या शिंदे यांने मध्यांची केळी व जाईचे उकरण दूर भायावा
मिरवले (दूरमे इप्प४) शिंदेमी जाईच्या पुकरणात मध्यरथी केल्यामुळे
होकरकर व शिंदे योच्यात संघर्ष बाढला, या जाईच्या पुकरणात राधोषाने
परिरिच्छिती मुस्तिशिंदेमी लालाळली जाही.

* ~~करारपूसार नातकासाठी वाचा~~ — ~~दिल्लीतीक दृश्य~~

दिल्लीच्या राडाकाठाल दूळहा झोताती
कारव्याने सुरु शावी बादशाहा व गाजीउद्दीन योच्यात संघर्ष होउन गाजीउद्दी
ने वडीरी भिलावली यांतर सो बादशाहाला पदच्युत केले बादशाहाच्या
गाफिर आलमगारी दुरन्या याणे धाढीची बसविले. गाडीउद्दीनने टीजी
आनंद-पालट केली. होती ती राधोषा व होकर योनी पाढीका दिल्याने
काढू शकला, या गढतीष्ठिल मराठ्यांना तो ~~१२~~ लाला रु. ६०११८ होता,
पण नवीन बादशाहा अकायच्छिग, नातक व दुक्की होता. अगोदरच बादशाही
दिल्याले वाडाले होते. सामूके नामराठ्यांना वारकरी मोठी राचक्क देऊ
११४८ जावला. शेवटी कर्याती ३८८८ रु. ६१६१६१५५५ मिळून

राधोष्ट्रा इप्पु महिने दूरपासी काळा.

* राजपूताबरीष्वर मराठ्याचा संदर्भ

१७५२ तरीका काराराष्ट्रमाती अंगमी वराठ्यांना सिलेले होते. जाथाऱ्यांचो वराठ्यांना अंगमी महिने संधार करावा लागला, अंजगेरे वर जयाप्पा शिंदे खाटी केली थांवेळी रजपुतांच्या वेळेवरीले इप्पु इ मध्ये जयाप्पाचा घून घडवून भागला. साम्राज्ये दृष्टांजी शिंदे राजपूताविष्ट होते जोर केला. तांने अंतिमी सांगेकेरा व समरीर घहारू यांची मादत घेऊन राजपूतावर विजय प्रभिजवला.

* अब्दालीयी चोषी स्वारी

वरीळपुणी राधोष्ट्रा जाई - राजपूत चोष्याची इपूत्तु जिनीने वाढुनी असले. मराठे सरदारातीलभांडी नमलती न मिटवता लसाचे पुढ्याऱ्या झाला. राधोष्ट्रा यांगेवाई शिंदे ठोळकर देखाव दाखिणेत आणे मोगांचे दरभात झेणेके अउचाठगिमुळे वडीरे गाडीउद्दिश्यात. कारक्षास्यानवणी अवघडु झाले होते. वडीराचे व मराठ्यांचे वटीले कारण्यासाठी जनजात्यांनी भालीका जमानी, मुलायानी इ. वेगभानी भांडी नंजीली खालाशी संधार बांधले व ज्यादशाही वाचियित्यासाठी नंजीखियानाकरती अलंदवा. अब्दालीले भारतावर स्वारी करूयासाठी छोगावले. याचेली राधोष्ट्रा ठोळकर, शिंदे दाखिणेत होते. या सिद्धिया पाण्यदा घेऊन अल्हाली भारतावर स्वारी केली. वाद्याहासे पदच्युत केली अपारजूर घेली. आयाचार केले. मानकेशवराने विरोध करूयाचा प्रयाण केले. वर्ण अल्हालीच्या सेणेपुठे सावा निमित्त नागला नाही. जाताना अब्दालीची पुढी आणगमनिरित शाहीव (वसवकी) व कोण्यावधी रुपये घेऊन गोणा. वालीवेळी राधोष्ट्रा ठोळकर वयात्त रहावे उत्तराशी, झापणा मुगांचा तेमुरशाळा व सखार झाहानयान यांना उवले. यावरुन अस्त्रालीळा दिलीपी गादी नको होती. तर घेऊवया सुविक धर्देश हवा होता. हे लक्षात येते मराठ्यांनी पंजाबावर वाचियित्याच्यांच्यांना केला. साधुलेच देखी घारुची वाणिपत्रक वाच्यानुसुरु झाली.

* राधोष्ट्राची अटकेपार भारी.

दक्षिणेत अल्हालीची दिलीपी स्वारी केली आणे हे कळलाय वेशांयांनी मुळा राधोष्ट्रा होळकर शिंदे यांना दिलीपी पाठविले (ओविटी - १७५५) वर्ण ते खरण दिलीपी न येता राजपूतास्यात.

थोळले पठा तेच्यांते आपल्या प्रभाव पडू शकले नाहीत. जलाना अज्ञाणेने नजीबिखानाने बादशहाऱा मरिविशी महून नोंदले लोते. मराठे दिलीत घेताच रांनी नडविप्रभाने पकडले. एकदेरीता नडविखानाचे वर्तीं पाहता मराठ्यांनी शाळा उर केळे. बाहिरी होते. माठाकुरेशरिने तर लसाच आगृह घरला होता, राधोबानाही तरसेच नाई टोते पठा नडविखानाने होलकरीना वरा करून घेतले. लोककरांनी नडविखानासाठी राधेष्वारु मध्यरची केली. राधोबाना होकरांची विमंती मोडला आली नाही तानु नडविखान सुला. राधोबाने माझ्योच्चा वहीने झालमारित गाडिवा छासवले गांडिइनका वर्णीती दिली व मीरिबक्षिणी झरमदखाण बंगाशाकडे दिली.

दिलीपी घ्यवळ्या भावून झालावा राधोबाने बांदो, कुण्ठपुरीसिंहाहिंद काढिं केले. यानेतर थाने पेंजालवा स्वाती केली तमुरशाना व जहाजखान पकून गोले दृप्युद मध्ये राधोबाने हा वित्त भिजवला. योगळा अटकेपर झेंडा भषला. या सैपूरी पुढेश शाळा संघर्षीते करता आला नाही. पेंजाबधी घ्यवळ्या निटे लावता आली नाही. शिंदे, होळकर, माणकेश्वर, हिंगाठी, कुंडजे योग्यातिळ केळी दाळा दूर करता आली नाही. पठा अटकेपर झेंडे लावले थोऱ्या अस्तित्व मराठ्यांना आनंद साला. पठा थोऱ्या तो मुग उरला.

* दृतांजी शिंदेयी स्वारी *

होळकर व राधोबानांनी उत्तरेत सैपूरी गळकारा. विघडवले असे पेशाऱ्यांना वाढले महून सांनी जानकीजी व दत्तांजी शिंदे याना उत्तरेकडील मोहीमेके वाढिलो व शोऱ्यावर शीनक काळे सोपविली. शात नडविखानाचा नोंदिखल ठेदेषीले एक काग होती दिलीवर जानकीजी रक्का केळा, व कडारिस रण्डुंजी द्यावयास नावली पेंजाब मधून आडुन सर्व घ्यवळ्या भावळी व तिथे सावडी शिंदेये ठेवले आनेतर दत्तांजी विहार्या व बोगालेच्या स्वारीवर

कुपु शपिळ दृप्युद मध्ये गोला, शाप्तवे नडविखानाचा बोंदीखल्त कुरावयाचा सम्मा शाचा घोल होला. पठा फुर्कडील बोंगाल वैगरे आगाल शाचा अपेक्षा करून घ्यावयाचा व नोंदा सामा काढी काढायाचा झासा झांजे जेल केळा. पठा नडविखानांची थूळी होता, याची मराठ्यांची वरवार मगीदी नोंदव केळे. मराठ्यांच्या नाई करूनयासाठी याचे आल्लालिशी संधारी बोंदाली, मराठ्यांच्या एसवी लाल्यांची अज्ञालील्यु झुरवठ्यासु लुरवाल केळा.

* अख्यालीची स्वारी (पाचवी) व दत्ताजीया वध - [३५४५ १५६०]

अख्यालीने जिंकलोल्या पेंगाव उकेशावर मराठ्यांना वधस्व निमित्त लेले तो दामुळे तो मराठ्यांचा सुड घेण्याच्या उपायांम होता. यातच थाळा नजीबियानंची मदत मिळाली हे साहृदय मिळाल्या थांचे पेंगाववर स्वारी केळी पेंगावमध्ये कासलोल्या सावाडीने अख्यालीपुढे गाघार घ्यावी लागली अख्यालीने पेंगाववर पुढीला वधावी वसविले. थावेळी दत्ताजी दिलीपीसुन ७० मिळावरचे होता, साने ताकडीने दिलीप आवेळी यावयात पाहिझो तो सो तो तेथ्या घावणी याईव राहिला. या गोष्टीया वरोळार कायदा घेऊन अख्यालीने राहीलेल्याच्या मदतीने, दत्ताजीने हळवा केळा, थावेळी झालेल्या सभका वक्रमकीत दत्ताजी मारला रोला. सानेहा अख्यालीनी दिलीपीर स्वारी केळी व दिलीपी झूर केळी (७० जोने, १५६०) या घडीमोउथियालीनी लेण्ठकर राजापूर्वात होते शिंदेनी थाळा मदतीस खोलावले होते येशत्यांनी देखील शिंदेच्या मदतील जावयास सांगितले होते घठा मलहाराव गेले जातील. पुढे दत्ताजीया नृत्यूनीतर केळु ३५६० मध्ये तो शिंदेच्याना मिळाला, का अख्यालीने थाळा घरामव केळा.

* अनदाशीवराव भाऊ उत्तरेकडे ३५६०

उत्तरेत क्षेत्रेका मराठ्यांचा परामर्श व दत्ताजी शिंदेच्या नृत्य या भातम्या दक्षिणीत मराठ्यांना समजल्यावर येशत्यांनी या अख्यालीच्या स्वारीचे उन्हाना रिकाढ्ये, अख्यालीया विगोड कुरंद्यास, ती मोहिं ओहिं आण्यात्याल शाळी पेशाच्यांनी या मोहिमेसाठी सदाशिवराव भाऊ ३५७ भाऊसाहेब योद्यो नेमऱ्युक केळी याच्या वरोळा झापका थुर पुढे विश्वासरव वायीही नेमऱ्युक केळी, अंगेके नामवेत सरदार व माठी फोड देऊन ३६ मार्च १५६० रोजी उत्तरेकडे पाऊवले

मराठ्यांची जोड उत्तरेकडे जात आसताना मराठ्यांनी अख्याली हा परकीय आहे व दूसाका घानवण्याशाठी सर्वभारतीय सरलांनी यात मार्ग घ्यावा अस अहवान केले घठा जास, रजपुण या स्मरण्याना मराठ्यांनी अशोदर दुखगणे तोले सुरवातीत शुक्रावृद्धीवा मराठ्यांकडे येण्याचा तयारीत होता, लठा मराठे थाळा आपल्याकडे आणु शाकाते नाहीती कासा नजीविणे शुक्रावृद्धीवाजा सोडील्यां

DATE: २०२४/०८/०५

किंहिये वेळे कापिर मराठ्यांना दाता योग्य आहे मराठे
ताबडतोवे शास्त्रालीलिहर चालुन न जाता वोटेत तिथियाता करत शोल्यामुळे
मृत्युशय महत्वाचा वेळे वाचा गेला. साची मिळत पाणीपतवा द्यावी काळी
* मराठ्यांनी दिली जिकाळी :

वाटेलीच तिथियाता, वृत्तवैकल्ये करत जावल-जवल
चार महिन्यांनी माझुसाहेब दिलीडिल येऊन पोहचला. यालेली चांगूल
झालीयानव्या ताढ्यात दिली होती ती मोळगांवे माझने पुढी ३२वले
करत अस्त्राली शंततीवीत तोता, व मुरानगार अस्त्रालीहिर चालूकरुन
जाणे राख्या नाहले. दिली घेण्याच्या कांडी सुरजमल जाणाने ही भक्त केळी
लहानरा. चकमकीनीते १ औगस्ट १७६५ रोजी दिली ताढ्यात आली.
यावेळी सुरजमल जाणाने माझुकडे दिलील्या कामारवडे आपणाऱ्या नेमावे
माझी माझांनी केळी पण माझने ती नाकारडी शामुळे तो देखील
मराठ्यांकी साथ सोडून गेला.

२ ओगस्ट १७६५ औष्टु पर्यंत भवले लव्यादीन महिने मराठे
दिलीत राहिले. या आवधीत शांती दिली व असंपानव्या वेशातिल
जावल-जवल सर्व अक्षयांव्या चालुन पास्त केले भासुने सौंचाची उपासमा
होऊ लागली. वाहिरुन कोठुनही रस्त येईला. औत झोतवदीति पठानांनी
जीर केल्याने चोविदंपताकडून पैसा भिळेना. मराठ्याना दिघेसेंदिवत शक्ति
चालनांनी भवद्वाद दोक्तु लागले. यालेली चाचा वरमहा च्याची सांतियाच भाव
होऊ भावाना. मराठ्यांनी दिलीतिल दिवाग - इ-च्यारत घटाची न्यौदी काढून
१ लाख उंची केले. इतर भागानी जावल-जवल ३२ लाख मिळवले. ५०।
एवड्यांनी च्याची भागांची शावधा नाहलो. यावेळी शास्त्रालीयीही शार्षिक परिदृश्यस्ती
ओळातांबाच्याची होती. सामुळ शास्त्राली माझसी समसीता करुन स्वदेशी
ताढ्याचा विघाल होता. उमयांची वाराधाची करीन होते ५०। अजीबरवाहा
मध्येप च्या घालत शास्त्रालीमुळे वायाधाची लोत नाहला.

अंतवदिल भस्तवील्या शास्त्रालीहिर स्वारीकरण्याची
तर युग्म अमुनेला ३२। मिळवल नाहला वाधाचीही होते नाहला.
अ०नाची तर ईयारु होती. या वेळातून सुरुवाताती माझने कुंजापुराचा
ताढ्याचा निंदिय घेलता, कारण कुंजापुराचाहुन यामुनेला ३२। तर
मिळवल ३२।

तेथील यमूना पार कर्हुन अळदाळीला कुळवता घेईलं आसा भाऊने खेळ केला,
सर्व लोटावरा सहित माझ कुंजपुण्याला आले,
तेथील नजीबयानाची परामध कर्हुन कुंजपुरा ६५ अंघरो दुपदुरोडी
डिकला, यावेळी भराड्यानी मोठी भूट मिळाली हा विजय आकृत्या।
या स्वर्णितेळमोठा विजय होता,

* अळदाळीने यमूना पार केली;

कुळपुरा मराठ्यांनी डिकंताच अळदाळी आतिरहा

रांतापला सजे यमूना पार करूयाचा लिश्याथ केला, याने यमूनेच्या
कागाने उत्तरकडे सरकत रुके डिकांनी यमूनीला उतार सापडला. परीकडे
मराठ्यांची योकी नकृती, तरी देखील नंदी पार करूयास तयार नवाते.
लेहा भावे आ इथा कवतः आपला घोडा पाठ्यात घाताळा यामुके
इलर सेव्यानेही घोडी पाठ्यात घाताळी सर्व सोऱ्यांने दिवसात यमूना
पार केली (२३ ते अंघरो दुपदुर)

अळदाळीने ऐवज्या कोशऱ्यांने वयपलाईने यमूना पर
केली सामुने भाऊरसहित योकील झाला, अळदाळीने तांबडसील सोऱ्याच
संघर्ष केले. सामुले माझ सालवाळा पानीपतवर्य योऱ्यांनी लाडाले
दक्षिणकडे जागारी मराठ्यांची वारू अळदाळीनी झाता. झउवली होमी. एगा
याच वरेवी गरायांनी श्रव्यालीच्या मायदेशाची वारू झाउवून घरली
होती. प०१ साळा झोऱ्येदीलूढे भात मदत मिळत होती. प०१ भराड्यांना
मदत मिळत नकृती अळदाळीही झउवाळीत नकृत होता. यांनी
विजयाची व्यापी नकृती. यांनी नकृतियान अळदाळीला मराठ्यांचरीखर
तट कर्हुन देत नकृती.

माझ साहुगालाही लविजयाची व्यापी नसऱ्यामुके
लोही हत्ता करल नकृता, काठा माझ वरेखर काजारवुण्याचा भरणा
(ल्यान भडाढ लोकाचा) जातत होता, माझने वयावरेहि शोरणा खेळाऱ्या
पानीपतवर घावाळी करल शहिला जवळ-जवळ झउवी भाऊने
तो छावणी कर्हुन सहीला,

* पानिपतचे युद्ध ०- १४ जाने १७६१.
इन्होंने १७६० ते १८ जाने १७६३ रसेके तर्फके
अडिय महिने मात्रसाहेब वाणिपतवर विनाकारण थोड्यांना रातील्यामुळे
मात्रवी पारिशिती असेत हाताच्छिदी साली, घावठातिले विनामडाढ
लोकांनीचे अनन्याज्ञाया साठा व्याकुन करता केला. खोलेकुन ही रसेद
बंदी झाली. सर्व खाजिना संपत्ता, चाच्याविना जभावे मरु आगाडी
अनुपात्यविक्षा मरठ्यापेश) शाशुरी मासता-मासता मेलेले घरे असेते
लक्ष्मीत वारू लागेले रोवटी मात्रुने अखालीवर चात्युन जाज्ञाया निर्णय
देसला. १४ जाने हा दिवस ठरवला.

* भाऊची युद्ध स्थाना ०

१४ जाने १७६० रोडी सकाळी नगर वाजवून
भाऊने आफ्टु तरु ठाळविला. मराठी सौन्य त्यालून येत आहे हे पादून
अखालीनेही ताबडतोष लक्षराची पुर्व नियोजित मांडणी करून मराठ्यांचा
मार्दी रोथला. मराठ्यांनी आपली सौन्य रत्ना गोभाकर केळी होती
आघाडीवर इवाहित्यानाया प्रभावी तोफथाना न गाडी पायदळावी नाढ
पथेके होती. साच्या उांध्या बाजूस दामडी वायकवा दिल. शिवरेव
अखालाचे प्रमुख, दामडीच्या कोजारी व सौन्याच्या मध्यमागी मात्रुसाहेब
व विश्वासरान थोवी १२,५०० हजाराची छसिद्ध हुजरात, कुजारीनीचे
हुजरातीचे ३३०या वा वाजूत सोमाडी माणकेरवर समरोर बताई,
येशवतराव व्यार योवी डाशवपथके या आघाडीत्या सौन्याच्या पाठीमारी
शिया न घाडारलुणे असे बिनामडाढ लोक साच्या पिंडाती सेरक्षक
तुकड्या, दोघ्या तोक) व जाळकीजीरी व महाराव होलकर थांवी
झेशवदने मराठी सौन्याच्या या पोकल्य चोकोनाची लोवी ३ मोळ असून
कुंदी दीड मेळापथीत असावी.

* अखालीची सौन्य रथाना ०

अखालीची सौन्यरथाना कांडीलाकर असून
आघाडी पुंगल हेती, सौन्याच्या उांध्या बाजूस वरच्युटावाच्यान व
डामरिकेगावी काबुली वायदा, साच्या उांध्या बाजूस हफिजरस्थान, दुदेव्यान
व अहगद्यान व अमरिकेगावी काबुली वायदा साच्या बाजूस
महाराजीकाच्या मध्यमागी तोफथानासह अखालीचा विश्वाल
pic

वर्डीमध्ये शहावतीच्यान, साचा पाठीमार्गे १००० तोफ्याना छ प्रथम क
साचा पाठीमार्गे काळुली पायदल, वजीरार्या डांया आजूस मुजाहिदाबा
व सार्वा उजांया बाजूस नाडीवर्यान योगी पद्धके, साचा डांया
आजूस महगजे अधिगिलार्या सेकास शोवर्या योकारु शहापसदेयान
दिल्लिपा रस्ता रोखून उमा होता, याशिवाय ६७०० गुलामाचे
शरार्थीले सरावकदल अट्टलीने तळावर उवंगे होते
यापुकारे मराठ्याची व अट्टलीची सोबत रवना होते
थावेली अष्टाबीकडे ६७,००० रुपये व माझुकडे ५५,००० रुपये होते
पुस्तेण्येच्या घावतीन शाश्वत मराठ्यांपेक्षा वरेयड होता. मराठ्यांची फुमुच्या
मधार घोडदग्वावर होती. ५० उपासमारीनी हजारी शेंडी मेळी होती
व उर्वलेत्यात बांधारीले नाहीले इवातिमियान्या तोफ्याना अवजड
क्षेत्रातील सहज व सुलभ लालवाळ करला येते नमै ३०२ अष्टाबीकडे
जाबुरक रुपून उद्यावा पाठीवरुन सहज लालविता. येण्यासारख्या
परिणाम कारक तोका होसा. अल्दालीच्या सोऱ्यार्या अंगावर लीच्योंते
यिन्येते न जाऊन्यागडी कोरलेतीत मराठ्याच्या भेगावर पालव
वरुन असल्याने शाश्वत शाश्वत लोय खाली पडत, तर अट्टलीच्या
सेव्यावर भाला, तलवारीच्या परिणाम होत न रो, अल्दालीने ६०००
राख्यावे सेव्य उवंगे होते तसे माझुनी उवंगे नाहीते

★ युद्धाला वारूमळु
सत्काळी ११ वाराता प्रश्न सुष्काळा सुटवता
क्षाली. मराठ्यांनी निकराने दुरांवावा हल्ला व्यक्तुन अट्टलीच्या
वोंद्यां पुढवला. इत्तिमि घ्यानाने तोफीच्या तोफ्याने रोहिलीच्या
रंगेत घिंगार पाढले ह्या घिंगारातून मराठ्याच्या गोळ हळू हळू घेण्यात
होता, परेतु गिलाका. भडाईची निवारणी न समाजाच्याने इवातिमियान्या
पाठीशी असलेले वामाची वायकवाढ, विज्ञान विविदेव अपल्या इश्वरकापूर्व
रोहिल्यावे दृढून पडले. सामुद्रे इवातिमिया तोफीचे गोळी मराठ्यांचाला
पूर्व बांधले शामुली लाला भावला तोफ्यान लेदे करावा जागाका. ला
सेव्याच्या फायदा घेऊन रोहिल्याने ताबउतीला भापली लेली साधती व
युठ शावलेच्या मराठ्यांना रिथीत इवातिमि व्यावाया लेंगाच्या माराठ्या
आलेलो आजा आरदी व दोहोले योगी लातदारीचे युश्य सुरु झाले.

१९०५८ गारदाने साचा बेस्ता दूधर रोहिले काढले गारडी
बरेय मारले जेते. जवळ जवळ तीक लास इकाय डिकाठी थुळ्य झाले
सामूक्ले तुकुत्कु गोले पुढे सरकविठ्याची ओऱना जास्ताने घडलीय
उकाय डिकाठी थुळ्य तुकु झाले.

गारी व रोहिले थोंचे थुळ्य सुख मस्तानाच्य दूरी १०००० चै
इतर पथके मराठ्यावर चालून येऊ भागाची वडी शाहवलीयीमा २२/१
सोल्यावर माळजी खुकुजरात लुहून पडले हातधाई थुळ्य झाले व वडी २२/१
६३०० सैन्याने पठी काढला. दुकाराचिया था पुणे ठियाने अव्याप्तिया
येति सुखला झोंचे आपला जनावराता. इलविठ्याची हाथरी केली व
पश्चिम्या सैन्याता वराहून थोंच्या भद्रतासि १५५५८ हजार सौंच दिले
व पडलेले एपिकार लुडावून काढले था आद्याचिठ्या देव विभागावरीवरूप
शेष्या रतिस्त्रीया विभागातील सूचिती जाथवू यशवेतरा पवार समर्हर
क्षणांतर उकेली शिरी, क्ष. मल्हार११ तोऱ्यकर थोंच्या पथकाने थार्यासमीले
खुकुदीन, नंजीविथाने शाहापसंयेयाने धाविवर तोराचा तला केला.

वडी शाहवलीयाने भद्रत भिंडीताच थुळ्हा मराठ्यी २२/१
वर चालून आला योविठी मराठे सौंच थकले होते. उपासमालीने य
पिवसमराच्या अमोंगे थोंच्यात ताळु रोहिली नाहती. उपासमालीने
घोडेही थकली होती सामूक्ले भरीठे सौनिकीचा पायदल छोवे भागत हीती
मराठे शुरु आसले तरी थकले होते, अव्याप्तिया सौभाग्य अठनाथाच्यांचा
तोटा नसलगामुळे ते माझेतवावा. होते.

रोहिलीयांचा पुतिकार मराठे थकलेले आसले तरी.
शोधाने करु आगले. १०००० आम्याची तुकु झाली. आमुस्तांडेल विश्वास्ता
आतीविशी लटू भागल्याने भराच्यांना खुरणा घरले. यानी क्रीकर११ नी
मठाई सुरु केली इलव्यात इष्ट कृष्ण इदैवी छरणा धुळी भवानक
विश्वास्तावाङा. एक गोळी भागली आणी विश्वास्ताच पडले विश्वास्ताव
पडताच मराठे सौंचात हुणकार माझात. मराठी लेणीकीचा दीर थायला
सांगी १०००० आम्या पल काळ्यास सुरवात केली संधारूपी माठीकर११
विहूल शिवदेव, दामाची शायक्यात सालगी शिवी मल्हार११ लोहाळ११ नी
थाच खुमारास मेदानात्तुका पक्का काळा. सामूक्ले भाऊ उकाची वक्तव्या
माझसात्त्वीचे सर्वांव व सौंच घरुन गेले तरी माझला

व याच्या इकूरालीच्या सोन्यांनी लडाई सुरुच घेण्यातील असावे
पूळुन जात आहे हे पाहुन अद्यालीषिया सोन्याला नोर यड्या, साजे
साया पाठभाग मुख केला, अद्यालीने यावेळी सायीव फोज बाहेर
काढली व माझवर याघेली आमुला शत्रुंकी चोहोण्यातुनी वेळे दिला,
यानेता भासुने व याच्या एकनिष्ठ इंजरालीच्या सोन्यामो दोन तास
मिथन निघाला गेला, आमुने अस्तमामात्र पाठकृत केला, यावेळी तुकोउनी
शिरी आड घरावर लेला, साने भासुला कूळुन महसूल. "महाराजा शास्त्र
धर्मविधि द्वात झाली, शास्त्राच्या उपवर्गविधाने ले उत्तम" परंतु तुकोउनी
बाबा आता इकूट कोणी नावे दूकाप लोड दाखवावे " अरो तो तुम्हारा
सांगे रागांता सोडते नाही इस्त्या, कोश रत्ताप, योनी बेफान होउन
आमुसाहे अदृ लागावे हातघार लडाई करत ले गार्दीत मिसले व
देसेनात झाले शास्त्राच्या उपवर्गविधि शक्त शक्ती करून था मराठे लिरान
रोगांवर विरोधीत मरण पत्करती

शरावतीने मराठ्यांच्या वा युद्धात पूर्ण प्राप्तव
झाला, जपणाकोडी पकडला गेला व साता ४१८ केले, इत्याहेतु व्याजाव्या
संघामावर मीठ चोकून या यिघ्युन देवुन सास ३१८ मारला. जक्की लवल्ह
पान कायिधी मालमत+। अद्यालीष्टा प्रमिणानी २० हजार रुपी -लुरषाना।
कुलाम करण्यात आले अक्कली धकडलेल्यांनी रोगीला तुम्हे करून तोके
उडवली पूळुन आणाऱ्या लोकोचा पाठभाग करून हजारीया कातल केली।
एकदीरीत २ आध्य माठासे मारली तोकी,